

COR 20040812154256001 -1700

झोपडपट्टी पुनर्वसन योजनेतर्गत झोपडपट्टीवासियांची
पात्रता कशी व कोणी ठरवावी व वादग्रस्त प्रकरणी
कोणी अंतिम निर्णय घ्यावा याबाबत सुधारीत आदेश.

महाराष्ट्र शासन,

गृहनिर्माण व विशेष सहाय्य विभाग,

शासन निर्णय क्र. झोपुयो १०९७/प्रक्र. ४५१५/झोपसू.१

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.

दिनांक : १४ मे, १९९८.

वाचा :- शासन निर्णय क्र. गृ.नि. व वि.स.वि.

क्र. झोपुयो १०९६, प्रक्र. ६८/गृनिसेल दि. १६.५.१९९६

प्रस्तावना :-

बृहन्मुंबईतील झोपडपट्टीवासियांचे जीवनमान उंचावण्यासाठी त्याचप्रमाणे सभोवतालच्या
परिसरावर अपायकारक व आरोग्याला हानीकरक अशाप्रकारचे परिणाम होऊ नयेत, म्हणून
बृहन्मुंबईतील ४० लाख झोपडपट्टीवासियांना २२५ चौ.फू. ची सदनिका विनामूल्य देण्याचे धोरण
शासनाने जाहीर केलेले आहे.

त्या अनुषंगाने गृहनिर्माण व विशेष सहाय्य विभागाच्या शासन निर्णय क्र. झोपुयो.
१०९६/प्रक्र. ६८/गृनिसेल. दि. १६.५.१९९६ नुसार मतदार याद्यांप्रमाणे प्रगणना झालेल्या
झोपडपट्टीवासियांना तसेच झोपडपट्टीतील दि. १.१.१९९५ च्या मतदार यादीत नावे असलेल्या व
त्याच पत्त्यावर वास्तव्य करीत असलेल्या तसेच १९८५ च्या मतदार यादीत नावे असलेल्या
बृहन्मुंबई क्षेत्रातील सर्व झोपडपट्टीवासियांना झोपडपट्टी पुनर्वसन योजनेसाठी पात्र ठरविण्यात आले
आहे. तथापि, ही योजना राबविताना झोपडपट्टीवासियांची पात्रता निश्चित करण्यासाठी काही
अडचणी निर्माण झाल्या. जसे वाणिज्य वापरा खाली झोपडपट्टीचे पात्रतेचे निकष दि. १.१.१९९५

च्या मतदार यादीत झोपडी क्रमांक आहे, पण सध्या राहात असलेल्या झोपडीधारकांचे नांव नसल्याचे आढळून आले, तर लावावयाचे निकष, तसेच पात्र-अपात्र कोणी ठरवावे इत्यादी बाबत प्रश्न शासनाच्या विचाऱ्याधीन होते.

शासन निर्णय :-

सन १९७६ व तदनंतर सन १९८० व १९८५ च्या मतदार याद्यांप्रमाणे प्रगणना झालेल्या झोपडपट्टीवासियांना, तसेच अशा झोपडपट्टीतील दि.१.१.१९९५ च्या मतदार यादीत नावे असलेल्या व त्याच पत्त्यावर वास्तव्य करीत असलेल्या, तसेच १९८५ नंतर अस्तित्वात आलेल्या परंतु १.१.१९९५ च्या मतदार यादीत नावे असलेल्या बहुमुंबई क्षेत्रातील सर्व झोपडपट्टीवासियांना झोपडपट्टी पुनर्वसन योजनेसाठी पात्र ठरविण्यासाठी शासनाने खालील निकष निश्चित केले आहेत:-

- १) जे झोपडीधारक त्यांच्या झोपडीचा वापर वाणिज्य व इतर तत्सम कारणांसाठी करीत आहेत, त्यांच्याकडे दि. १.१.१९९५ पूर्वीचे शॉप अँड इस्टॅब्लीशमेंट ॲक्ट खालील परवाना, विजेची बिले, फोटोपास इत्यादी पुरावे आहेत त्यांना झोपडपट्टी पुनर्वसन योजनेखाली दि. १.१.१९९५ पूर्वी वाणिज्य वापराखाली अस्तित्वात असलेले चटईक्षेत्र किंवा २२५ चौरस फूट यापैकी जे कमी असेल ते चटईक्षेत्र मोफत मिळण्यास पात्र ठरविण्यात येत आहे.

वाणिज्य उपयोगासाठी सध्या वापरात असलेल्या झोपडीचे क्षेत्रफळ २२५ चौ.फू. पेक्षा वास्तव असेल तर असे जास्तीचे क्षेत्रफळ कमाल मानून २२५ चौ.फू. पेक्षा अधिकचे क्षेत्रफळ संबंधितास बाजारभावाने प्रथम प्राधान्याने खरेदी करता येईल.

तसेच जे झोपडीधारक दोन स्वतंत्र झोपड्यांमध्ये रहिवास आणि वाणिज्य वापर करीत असतील व त्या दोन झोपड्यांमध्ये एकही सामाईक भिंत नाही असे झोपडीधारक झोपडपट्टी पुनर्वसन योजनेतर्गत मोफत रहिवासासाठी व वाणिज्यासाठी असे दोन गाळे मिळण्यास पात्र ठरविण्यात येतील.

- २) उरोंक्त अ.क्र. (१) मधील तरतुदीस अधीन राहून वाणिज्य झोपडीधारकांची पात्रता किंवा अपात्रता ठरविण्यासाठी अप्पर जिल्हाधिकारी(अतिक्रमणे), मुंबई यांना 'सक्षम प्राधिकारी' म्हणून प्राधिकृत करण्यात येत आहे. ते उपजिल्हाधिकारी (अतिक्रमणे) यांना सदर अधिकार प्रत्यार्पित करू शकतात.
- ३) दिनांक - १६ मे, १९९६ च्या शासन निर्णयानुसार शासकीय/खाजगी/मुंबई महानगरपालिका/महाराष्ट्र गृहनिर्माण व क्षेत्रविकास प्राधिकरण/मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण व इतर निमशासकीय/केंद्र शासकीय संस्थांचे मालकीच्या जमिनीवरील झोपडपट्टीवासियांची पात्रता किंवा अपात्रता ठरविण्यासाठी अप्पर जिल्हाधिकारी (अतिक्रमणे) मुंबई यांना 'सक्षम प्राधिकारी' म्हणून प्राधिकृत करण्यात येत आहे. ते उपजिल्हाधिकारी (अति.) यांना सदर अधिकार प्रत्यार्पित करू शकतात.
- ४) कोल सक्षम प्राधिका-यांनी झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरणाने विहित केलेल्या नमुन्यात दिलेल्या पात्रतेच्या प्रमाणपत्रात ज्या झोपडपट्टीवासियांची नावे दि. १.१.९५ किंवा तत्पुर्वीच्या मतदार यादीमध्ये आलेली नाहीत. परंतु ते त्याच फत्यावर दि. १.१.१९९५ पूर्वीपासून राहात आहेत व ज्या झोपडीत ते राहात आहेत त्याचे क्रमांक. १.१.९५ च्या मतदार यादीत आहे अशा झोपडीधारकांनी प्रथम मतदार यादीत नांव दाखल करणेसाठी 'मतदार नोंदणी अधिकारी' यांच्याकडे पुरवणी यादीत नांव दाखल करून घ्यावे. नंतर मतदार यादीत नांव दाखल करणेसाठी जी फध्दत व पुरावे वापरले जातात तीच फध्दत व पुरावे वापरून सदर झोपडीधारक दि. १.१.१९९५ च्या मतदार यादीत नांव दाखल होणेस पात्र होते किंवा नाही व त्या अनुषंगाने झोपडपट्टी पुनर्वसन योजनेखाली पात्र आहे किंवा नाही याबाबत सक्षम अधिकारी यांनी पहावे व असा निर्णय घेताना सक्षम अधिकारी यांनी एखाद्या प्रगणना झालेल्या झोपडीमध्ये अथवा १.१.१९९५ च्या किंवा त्यापूर्वीच्या मतदार यादीमध्ये उल्लेख

असलेल्या झोपडीमध्ये वास्तव्य करणाऱ्या झोपडपट्टीवासियांचे नांव दि. ११.९५ च्या किंवा त्यापूर्वीच्या कोणत्याही मतदार यादीत नाही. मात्र त्यांच्याकडे इतर पुरावे जसे की, शिधावाटप पत्रिक ११.९५ पूर्वी झोपडी हस्तांतराबाबत सक्षम अधिकऱ्याकडे दाखल केलेला पुरावा, गौण देयक, दूरध्वनी देयक, जन्म-मृत्यू दाखला, शाळेचा दाखला यापैकी एक जरी पुरावा असल तर सक्षम अधिकारी यांनी तो पुरावा ग्राह्य धरून पात्रतेचा निर्णय घ्यावा.

५) वरील सक्षम प्राधिकाऱ्यांनी झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरणाने विहित केलेल्या नमुन्यात दिलेल्या पात्रतेच्या प्रमाणपत्राबाबत घेतलेल्या निर्णयावर काही वाद/शंका असल्यास तसे निवेदन प्राप्त झाल्यास वा स्थापिकाराने मुख्य कार्यकारी अधिकारी, झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरण यांनी त्यासंदर्भात जो निर्णय घेतील तो अंतिम राहील.

६) पात्रतेच्या निकषानुसार जे झोपडीधारक अपात्र ठरतील त्यांच्यावर निष्कासनाची कारवाई करण्याचे अधिकार महाराष्ट्र झोपडपट्टी (सुधारणा, निमुलन व पुनर्विकास) अधिनियम, १९७१ या अधिनियमांतर्गत शासन सदर सक्षम अधिकऱ्यास देत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नांवाने,

शा.सु. वाड

(सा.सु. वाड)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन,